

PERSONATGES DE SANT VICENÇ DE MONTALT: JULI MARIAL, JOSEP CASAS, TONI SORS i EL CAPITÀ DESCHAMPS

JULI MARIAL i TEY

Els que són fills de la zona, en el decurs dels anys, pujant i baixant la carretera que va de la Nacional II fins al poble de Sant Vicenç, hauran vorejat el perímetre de la magnífica finca de can Marial, sense més transcendència que el fet de contemplar una important mansió, el cognom de la qual s'ha fet familiar i rutinari pronunciar. Els conductors comenten: «S'ha de circular amb cautela pels revolts de can Marial».

Antigament, quan el camí es feia a peu, es deia: «Quan has superat la pujada de can Marial, ja és més planer el camí per arribar fins al poble». Actualment, gairebé tothom, en vehicle, passa brunzent, i d'esquitllada constata l'existència del Restaurant Can Marial.

Emperò, ben segur, que es coneix poc dels orígens d'aquesta finca i dels seus fundadors. Tal vegada jo mateix, quelcom més, pel fet d'haver-hi nascut.

El senyor Juli Marial havia vist la primera llum de la vida, a Barcelona, el dia 21 d'abril de 1854. La primera dècada d'aquest segle ja era afincat a Sant Vicenç de Llavaneres (encara no s'havia adoptat el nom de Montalt) i contribuent en el registre. Per aquell temps, procedí a la construcció de la seva torre (per a més senyes, era un prestigiós mestre d'obres), quan jo tenia tot just ús de raó per recordar-lo en el decurs d'aquella obra i de les seves infraestructures. Anys abans, fou la casa dels masovers que entrenaren els meus pares, on vaig néixer i viure fins als vuit anys.

Juli Marial i Tey.
Dibuix al carbó de Ramon Casas.

Torre de can Marial
(1964).

Recordo el venerable senyor llegint o dibuixant sota les voltes de la galeria principal, al peu de dues sumptuoses palmeres, mirant el mar com des d'un balcó. En altres ocasions, se'l veia passejant amb la seva estimada esposa na Caterina Mundet, i junts recorrien tot el jardí com dos enamorats...!

Tenia cura del funcionament de la casa i de tota la finca. Així, amant de l'agricultura, cultivava una petita vinya com un jardinet. Feia el vi, en el seu temps, a la masoveria, on també hi havia una dependència amb els elements indispensables per manipular la carn i els ingredients el dia de la matança del porc, que tenia lloc cada any.

La cura dels pous i de les mines d'aigua, donant les instruccions al masover, dotaven del líquid per al consum de la finca. En particular, el cabal d'un llac, el Llac de les Oques, presidit per una esvelta glorieta, on el senyor i els visitants s'aturaven a descansar en el decurs de les passejades pels boscos i jardins. Com trespava per aquells paratges la joveneta néta del senyor Marial, la Lilí (Alicia), avui l'única

Fonda Ventura,
Sant Vicenç
de Montalt
(juny de 1996).
La senyora
Alicia Marial
i Willotte, néta
de Juli Marial
i Tey (al mig),
Lola Puig (acs)
i l'autor, vidu
de l'anterior.

supervivent d'aquell període amb el cognom Marial. Amb ella, amb la Lili, fa ben poc temps, després de 70 anys, ens retrobarem casualment i, emocionats, refrescarem la memòria comentant les diverses activitats de què havíem estat protagonistes. Com l'esplet de la verema, la collita de garrofes, els viatges que fèiem amb el masover, en Quimet (el meu pare), dalt d'un carro o d'una tartana arriats per un ruc o un matxo, quan anàvem a la platja o bé, amb la cuinera, a la plaça de Caldetes, a comprar minestra de tota mena.

El contacte del senyor Marial amb el poble de Sant Vicenç era freqüent, i de forma cordial i generosa per les festes de Pasqua de Resurrecció, quan el Cor de Caramelles era invitat a oferir el repertori de cançons a casa seva.

El senyor Juli Marial, a la Ciutat Comtal, fou un home que deixà una gran empremta, derivada de la seva capacitat professional i del seu compromís polític. En aquest terreny, va militar a les files dels republicans federals, se sumà a les campanyes de Solidaritat Catalana i assumí altres responsabilitats, com a regidor, diputat a Corts i tinent d'alcalde de Barcelona.

Mestre d'obres de reconeguda fama, podem destacar, entre d'altres, la fàbrica de filats i teixits del marquès d'Alfarràs, la fàbrica electroquímica de Flix, la fàbrica de ciments dels Monjos, el Palau de les Heures, el magnífic Arc de Triomf del passeig de Sant Joan, el Palau del Marquès de Camps, l'edifici de la Caixa d'Estalvis i Montepio, el magnífic frontó barcelonès, la plaça de braus de *Las Arenas*, etc.

Dues anècdotes poden servir per traçar el seu caràcter fort i decidit.

Un dia, a la plaça de braus, contemplava la labor del seu idol *El Gallo*, quan un descarat espectador no deixava de molestar amb un persistent xiulet, i el silencià mitjançant un solemne mastegot que clavà el «pito» al paladar de l'impertinent.

En una altra ocasió, amb la idea de fer una visita tècnica a les obres de *Las Arenas*, aparcà en una banda el seu *Hispano Suiza* i llogà un cotxe de cavalls per completar la seva missió, en una zona aquell temps erma i desèrtica. Observant que se'l conduïa per un camí gens fiable i sospitos, intuï que el cotxer el volia atracar. Es recolzà al seu seient i agafant impuls propinà una puntada de peu als ronyons del conductor, que anà a parar a terra. Així reduït, el comminà: «Ara pugi i cap a la plaça de toros, i de cobrar, res!».

Servem un grat record d'aquest pròcer, els qui el coneguérem, i per a la resta pot ser el descobriment d'un home singular vinculat al nostre poble.

Morí el dia 16 d'agost de 1929.

Ens plau fer esment d'un agricultor, ja desaparegut, la fama del qual traspassà les nostres fronteres. Era fill d'aquí, i de jove passà a viure a Sant Andreu de Llavaneres. Ens referim a Josep Casas i Alsina, en «Mas», provinent de la seva casa pairal de Sant Vicenç i amb aquest pseudònim.

Aquest pagès, de gran iniciativa, a partir de la dècada dels anys 40, un bon dia s'inclinà més aviat per la jardineria, i amb la seva traça i el seu enginy aconseguí, amb èxit, el trasplantament de pins. Més tard, també ho féu amb alzines i oliveres centenàries. Era tan gran la seva imaginació i el poder creatiu, que àdhuc dissenyà les seves pròpies màquines i els arreu, que es feia construir expressament per aconseguir el màxim perfeccionament en la seva tasca.

Inquiet com era, no es detingué fins a obtenir una altra especialitat, de la qual fou el precursor: el conreu de grans extensions de gespa per a trasplantar, aconseguida amb llavors especials obtingudes dels prats naturals del Montseny i que, sempre pulcrament segada, com una immensa catifa, era tallada després en forma de lloses o quadrícules, amb arrel i terra, d'unes dimensions aproximades de 0,60 x 0,40 metres. Aquestes porcions amuntegades es podien traslladar a tot arreu, i posar-les una al costat de l'altra, com qui enrajola; d'aquesta manera, en pocs moments, apareixia una veritable catifa verd maragda i exuberant.

L'estadi del Futbol Club Barcelona, entre d'altres, fou proveït d'aquest sistema de plantació, com també el Club de Golf de Llavaneres, i per citar-ne uns altres, direm que els pins del Portal de la Pau, al port de Barcelona, procedeixen dels boscos de Sant Vicenç.

Durant els primers anys d'experiències, era inaudit el fet d'aquestes trasplantacions. Tothom quedava admirat, principalment als extrems de la nostra península, quan veien com una zona àrida i desèrtica era, en pocs dies, transformada en jardí o bosc de pins, tot verd i frondós.

El prestigi obtingut pel senyor Casas en funció de la seva activitat era extraordinari, i en les freqüents visites o viatges arreu del país, si manifestava, simplement, que era en

En Josep Casas, el tercer per l'esquerra.
Drets, entre d'altres,
els amics Casals i Borràs (1960).

Casal parroquial El Delme. Camp de tir al plat «El Rancho». D'esquerra a dreta, Joan Hernández, Jaume Gelonch, Josep Esteve i Josep Casas, «Mas» (1968).

Mas de Llavaneres, no necessitava targeta de presentació.

Era un pagès senyor, amb una intel·ligència innata que, malgrat la modesta educació que

podia haver rebut fins als nou anys, període en què freqüentà l'escola, posseïa un do de gent, una simpatia i un grau d'avantatge, que podia mantenir i superar el nivell de conversació amb personalitats de la més variada i alta condició social i intel·lectual. Tant pel seu comportament com per la manera de vestir, quan anava mudat, s'endevinava la seva elegància, però no resultava estrany veure'l també, en pocs moments, canviat d'indumentària i amb una pala a la mà, o bé conduint un tractor.

Continuen aquesta tasca els seus familiars, principalment el seu gendre, en Francesc Bertran, i el fill d'aquest, en Josep Bertran i Casas.

En Pepet Mas era també un gran caçador i un expert de l'escopeta. Participava en molts concursos provincials i estatals de tir al plat i aconseguia importants trofeus.

La dècada dels anys 60, al nostre poble i formant part de les seccions esportives del Casal Parroquial El Delme, s'organitzà un camp de tir al plat en un terreny alterós anomenat «El Rancho», cedit gentilment pel seu propietari, en Joaquim Mora i Albareda. Encapçalava els promotors el desaparegut, entrançable amic i esportista, en Jaume Gelonch i Rubio, acompanyat pels seus amics en Josep Hernández, en Josep Esteve, en Salvador Grimal, en Joan Serrano, l'Antoni Llasera, l'Antoni Fajardo i qui escriu aquestes ratlles, entre els que recordem.

En aquells temps, no es disposava de gaires mitjans i la màquina de llançar els plats era manual. Per regar una porció de gespa existent, calia pujar l'aigua amb bidons i llavors una nena, la Teresa Buch, amb cura i pulcritud, sadollava la verda catifa amb una regadora.

Una de les persones que participà en aquell camp de tir, i li donà prestigi, fou en Josep Casas, acompanyat de gent de renom, com en Miró-Sans, en Sàrrias, en Rottier, en Riera, en Pi, etc.

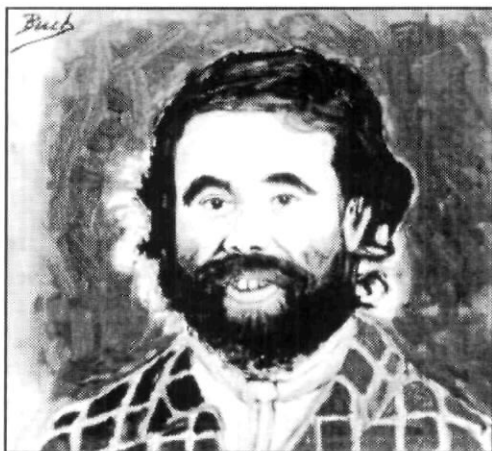
Les competicions, de bell antuvi, tenien un guanyador en un 90% de proves, en Pepet Mas. Sempre amb el seu somriure als llavis i actitud relaxada, aconseguia els resultats més favorables i de màxima puntuació. Dels tiradors locals que hi participaven, recordem els cognoms de Mora, Vives, Rabat, Ferran, Solà, Canal, Puig, Matavacas, Espín, etc. I d'altres de forasters, com hem mencionat abans.

Guardem un grat record d'aquest exemplar santvicentí i llavanerenc.

«EVEREST: EN TONI SORS FÉU EL CIM»

El passat dia 28 d'agost es van complir 20 anys d'aquella proesa de l'alpinisme català portada a terme per en Toni Sors i els seus companys, en Carles Vallès i l'Òscar Cadiach, amb la col·laboració de la resta d'escaladors, que aconseguiren el cim de l'Everest, d'una alçada de 8.846 metres.

Quan és normal la manca d'oxigen a aquestes alçades i necessària la utilització d'equips adequats, el nostre entranyable Toni, com a membre primer de la cordada que li permeté trepitjar el cim de l'Everest, ni més ni menys es fumà una cigarreta. Certament, un fet insòlit. No cal dir que els seus companys quedaren esbalaïts tot exclamant: «Això només ho podia fer en Sors».

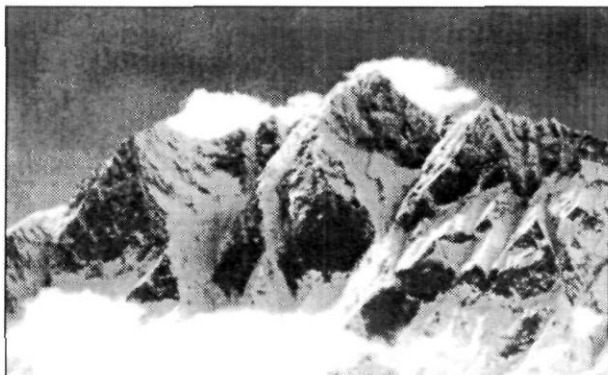

Retrat de Toni Sors, fet per Antoni Buch i Esteban.

Aquell noi, fill del poble de Sant Vicenç de Montalt, d'ofici fuster i habituat a veure el mar planer i tranquil del Mediterrani, ja de ben jovenet mostrà el seu interès per les muntanyes més importants. Després de pujar els Pirineus, escalà els Alps, els Andes, l'Hoggar i, a partir del 1976, es dirigí a l'Himàlaia. Després d'algunes experiències frustrades en cims de més de 8.000 metres, participà en la primera expedició que la Caixa de Barcelona organitzà a l'Everest. Uns anys més tard intentà, sense aconseguir-ho, el Lhotse Shar, de 8.400 metres.

Finalment, l'any 1985, formà part de la segona expedició de la Caixa de Barcelona i trepitjà l'Everest. El retorn a Mataró, ciutat on vivia, i al seu poble de Sant Vicenç, poden considerar-se apoteòsics.

Malgrat tot, en Toni Sors tenia l'assignatura pendent del frustrat afany d'aconseguir el cim del Lhotse Shar.

...I quan ja sigui a dalt
deslliuraré el meu cor
dels odis i enveges de la planúria.
I quan el tingui net,
recolliré la pau i la serenor del cim.
I baixaré saltant, foll d'alegria.

TONI SORS.

Recordatori de Toni Sors i Ferrer (Sant Vicenç de Montalt 1949 / Lhotse-Shar 1987).

Així doncs, inquiet com ell sol i després d'un accident que patí a la vista, fent d'instructor o monitor d'altres possibles escaladors, aquest muntanyenc, llavors de 37 anys, formà un nou equip disposat a atacar aquesta muntanya.

Aquest cop, però, la dissort els va sorprendre, i un matí de setembre del 1987, quan en Sors, en Porrás, en Quiñones i l'Escalera es trobaven frec a frec dels 8.000 metres d'alçada, l'equip que els seguia perdé el contacte per ràdio.

Sortiren al seu encontre, pensant que havien continuat cap al cim, però restaren aterrats en veure que una gran placa de gel s'havia després i no hi havia rastre dels quatre homes. Allà, al fons d'una glacera, encara descansen entre les muntanyes.

Aquest desgraciat final, dolorós per a les seves famílies, els amics que el coneguèrem i per a l'alpinisme català i mundial, si ens pot oferir quelcom de conhort, sens dubte serà l'honor perdurable de la seva proesa, fent el cim de l'Everest.

El 28 d'agost de 2006, a la plaça que duu el seu nom al Parc Central de Mataró, va ser inaugurat un monument que li és dedicat.

ADÉU A LES DESPULLES DEL CAPITÀ DESCHAMPS

El dia 14 de novembre de 1998 el poble de Sant Vicenç, representat pel seu alcalde el senyor Josep Torras, els regidors senyors Gelonch, Schneider i Pons, el rector mossèn Vicenç Roig i gent del poble, i també representants de l'Associació de Milicians Navals, dedicaren un emotiu homenatge i comiat a les restes del capità Manuel Deschamps i Martínez, que honrà el nostre poble amb la seva estada temporal, a primers de segle, morí també aquí i fou enterrat al nostre cementiri parroquial el dia 19 d'agost de 1923.

Organitzat per l'associació esmentada, després de 75 anys, les restes de l'il·lustre marí foren exhumades aquell dia que li fou dedicat, i dipositades en una arqueta, el destí de la qual seria Cadis. Al mateix cementiri, el representant de la Marina, senyor Ricard Marín, pronuncià unes paraules en record del brau marí i de les seves gestes, en ocasió de la Guerra de Cuba (i de la seva pèrdua) l'any 1898; es descobrí alhora una placa, per part de l'alcalde, amb la següent inscripció:

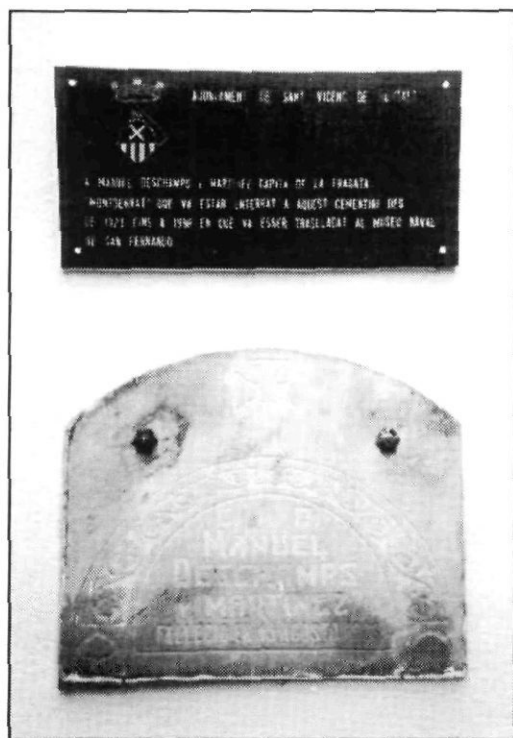
«Ajuntament de Sant Vicenç de Montalt a Manuel Deschamps i Martínez, capità de la fragata *Montserrat*, que va estar enterrat a aquest cementiri des de 1923 fins a 1998, en què va ésser traslladat al Museu Naval de San Fernando (Cadis)».

Després la comitiva es dirigí a l'església parroquial, i s'exposà l'arqueta al presbiteri, el senyor rector mossèn Roig celebrà una missa i tots els assistents pregaren pel marí traspassat.

Fou molt emotiva la sortida de l'església, i més quan es diposità el cofre en el vehicle mortuori i aquest emprengué la marxa, moment que fou rubricat per uns càlids aplaudiments.

Cerimònia de comiat de les restes del capità Deschamps. Església de Sant Vicenç de Montalt.
Foto Antoni Buch.

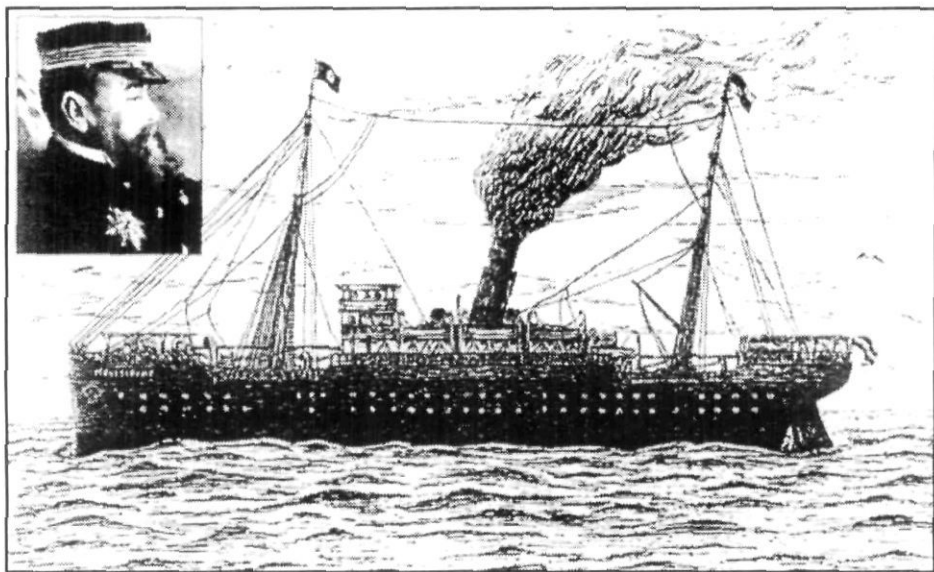
Làpida que l'Ajuntament de Sant Vicenç de Montalt va dedicar al capità Manuel Deschamps i Martínez (14-XI-1998).

Al Masnou, es féu una parada, i hi tingueren lloc diversos actes d'homenatge a Deschamps, com també a Salvador Maristany, un masnoví que, com altres mariners, perdé la vida en aquella epopeia, breu exposició de la gesta del capità Deschamps que, amb els anys, inspirà l'havanera *El meu Avi*.

El rei Alfons XIII encara no havia nascut quan va morir el seu pare, i durant la seva minoria d'edat (1886-1902) fou regent la seva mare, Maria Cristina. En aquest període, esclatà l'última insurrecció de Cuba (1895) i la guerra hispanoamericana (1898), que arravatà a Espanya les últimes restes del seu imperi colonial.

Els insurrectes reberen l'ajut dels negres i els mestissos, perquè propugnaven la igualtat de races, i així començà una guerra de guerrilles. Les tropes espanyoles van quedar delmades i afeblides no solament pels combats, sinó també per les condicions penosíssimes en la semijungla i les malalties. La presa de posició dels Estats Units d'Amèrica a favor dels independentistes i la feblesa de la marina de guerra espanyola, menaren a la derrota naval de Santiago, i la rendició d'aquesta plaça obligà Espanya a demanar la pau i renunciar a Cuba, Puerto Rico i les Filipines.

En aquest convuls període, un vaixell de la marina mercant alemanya, de nom *Dania*, va ser comprat per la Companyia Transatlàntica i cedit el seu comandament al capità Manuel Deschamps, mariner expert i valent. Batejat amb el nom de *Montserrat* i popularment conegut com *El Catalán*, feia el transport de cartes i paquets de les famílies dels soldats destinats a l'illa, que esperaven enyorats l'arribada del vaixell. En la conflagració de 1898, l'esquadra espanyola, fondejada al port de Santiago, patia el bloqueig de l'esquadra americana, però el *Montserrat*, que poc abans havia estat requisat pel Ministeri de la Guerra i armat amb dos canons a coberta, va aconseguir trencar-lo en més d'una ocasió, i així va poder transportar combatents, ferits i queviures. Una clara demostració de coratge i coneixement de la mar del capità i la tripulació.

El dibuix reproduïx el vaixell *Montserrat* (conegut com «*El Catalán*»), i la fotografia, el capità Deschamps. Foto: *El Punt*.

Aquest heroic marí, Manuel Deschamps i Martínez, avui injustament oblidat, va viure ocasionalment al Maresme, on morí el dia 19 d'agost del 1923, i fou enterrat al cementiri parroquial de Sant Vicenç de Montalt.

L'últim personatge d'aquesta història és José Luis Ortega Monasterio. Era fill d'una família de tradició militar: el seu avi, de la nissaga Monasterio, havia participat a la guerra de Cuba com a tinent coronel d'Infanteria, i el nét, amb la mateixa graduació, el 1968 escriví *El meu avi*. Aquesta popular havanera descriu l'heroica gesta, i les expressions reivindicatives «*Visca Catalunya, Visca el Català!*» són una evident al·lusió al vaixell comandat pel capità Deschamps, entrançable amic del tinent coronel Monasterio, l'avi de l'admirat compositor, a qui és dedicada la peça.

Finalment el dia 4 de desembre del mateix 1998, les restes del capità Manuel Deschamps partiren del port del Masnou, cap a San Fernando (Cadis), on serien enterrades en el panteó de mariners il·lustres, significat el primer oficial de la Marina Mercant, enterrat en aquest recinte.

Antoni Buch i Esteban